

Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

3. Експрес-аналіз про стан злочинності в Україні за 2006–2009 роки. – Київ: ДІТ МВС України, 2007–2010 роки. Листи 8 – 1.

4. Інформація щодо наркоситуації в Україні за результатами роботи за 12 місяців 2009 року – Київ: ДБНОН МВС України, 2010 рік.

5. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 735-р // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2013p>.

6. Стан кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень у державі за період 2013–2018 роки – <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

7. Українці втратили довіру до патрульної поліції / Газета «ZN.UA» від 23.01.2018 року – https://dt.ua/UKRAINE/ukrayinci-vtratili-doviru-do-patrulnoyi-policiyi-266943_.html.

Бабаніна Вікторія Вікторівна,

докторант докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПОНЯТТЯ ТА ВИМІРИ ІСНУВАННЯ

Реформування сфери кримінальної юстиції України супроводжується оновленням і національного кримінального законодавства. У Кримінальному кодексі України з'являються нові норми, а в окремих випадках і нові інститути як реакція держави на сучасні виклики у сфері кримінально-правового регулювання суспільних відносин. Кримінальне законодавство відіграє важливу роль у врегулюванні суспільних відносин, пов'язаних з вчиненням суспільно-небезпечних діянь, визнаних злочинними законом про кримінальну відповідальність.

Яким би якісним не було кримінальне законодавство, але без належної його реалізації неможливо забезпечити оптимально ефективне та результативне виконання завдань правового забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Однак, не усі норми Кримінального кодексу України безперешкодно втілюються у життя, тобто не завжди має місце їх необхідна реалізація. Як слушно зауважують вчені чимало норм не забезпечені належним механізмом реалізації, внаслідок чого суттєво знижується функціональність відповідного регулювання [8, с. 6–26].

Труднощі на шляху реалізації кримінального законодавства, а також помилки, які допускаються при цьому, насамперед послаблюють ефективність протидії злочинності, дискредитують правозастосовну діяльність відповідних органів у цій сфері. Має рацію Ю. Ю. Коломієць в тому, що неефективність механізму реалізації кримінального закону відбивається на авторитеті держави, легітимність влади ставиться під сумнів [3, с. 119].

Це шкодить кримінально-правовому регулюванню суспільних відносин і водночас актуалізує *необхідність дослідження реалізації кримінального законодавства* як у динамічній, так і статичній площинах.

Категорія «реалізація кримінального законодавства» з усіма її компонентами відіграє важливу роль, оскільки допомагає оцінити стан кримінально-правового регулювання суспільних відносин, виявити вади, які існують у цьому процесі та запропонувати шляхи досягнення оптимально можливого результату.

Реалізація кримінального законодавства як процес і як результат має необхідні елементи, риси, властивості, структуру, які поєднані в певному механізмі.

Саме категорія механізм дозволяє охопити увесь процес реалізації кримінального законодавства в усіх його проявах. Дослідження механізму реалізації кримінального законодавства дозволяє виявити усі елементи його системи, простежити їх взаємозв'язок та тенденції розвитку.

Відсутність належного механізму реалізації кримінального законодавства є однією з найбільш вагомих причин низької ефективності кримінально-правових норм. Натомість дослідження механізму реалізації кримінального законодавства є важливим орієнтиром підвищення ефективності правозастосовної діяльності.

Нині в теорії кримінального права немає ґрунтовних розробок механізму реалізації кримінального законодавства, зокрема не сформульовано визначення цього поняття, не розкрито зміст його елементів, відсутні науково обґрунтовані правила реалізації кримінального законодавства, детально не розкриті її форми. Тому у суб'єктів реалізації кримінального законодавства відсутні необхідні орієнтири на шляху реалізації своїх прав і обов'язків визначених в законі про кримінальну відповідальність. З огляду на зазначене настала необхідність розробки не лише теорії механізму реалізації кримінально-правової норми (як це пропонується в теорії кримінального права [4]), але й створення теорії реалізації кримінального законодавства. Актуальність дослідження цієї категорії обумовлюється її зв'язком з кримінально-правовим регулюванням та кримінально-правовими відносинами.

Реалізація кримінального законодавства є по-перше, структурним елементом кримінально-правового регулювання, по-друге, завершальною стадією кримінально-правового регулювання.

Реалізація кримінального законодавства стосується реалізації статей КК України, в яких закріплені відповідні кримінально-правові норми. Тому реалізація кримінального законодавства здійснюється крізь реалізацію кримінально-правових норм.

У тлумачному словнику реалізувати означає: 1) здійснювати, робити реальним, втілювати що-небудь у життя; 2) переводити на гроші, продавати [1, с. 1204]. Екстраполюючи семантичне значення цього терміну на реалізацію кримінального законодавства можна стверджувати, що це насамперед втілення цього законодавства у життя через поведінку відповідних суб'єктів, реальне виконання його положень. Це втілення прав і обов'язків суб'єктів кримінально-правових відносин у їх поведінці.

Схожим чином тлумачать реалізацію права й у вчені у галузі теорії держави та права, зокрема визначаючи її як втілення приписів правових норм в правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності [9, с. 419], втілення положень правових норм у фактичній діяльності (поведінці) суб'єктів права [6, с. 168], здійснення їх приписів у практичних діях (бездіяльності) суб'єктів [7, с. 129], завершальну стадію правового регулювання, що представляє собою процес втілення норм права в життя шляхом здійснення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, реальне, практичне перетворення у життя формально-визначених правових приписів через правомірну поведінку суб'єктів права (дії чи бездіяльності) з метою задоволення основних потреб людини, суспільства і держави шляхом використання методів та форм, передбачених законодавством країни.

Таким чином, під реалізацією кримінального законодавства слід розуміти втілення, закріплених у законі про кримінальну відповідальність, прав і обов'язків суб'єктів цього процесу у життя (у реальні кримінально-правові відносини). Відтак, реалізація усього кримінального законодавства пов'язана з індивідуальною поведінкою суб'єктів чий права і обов'язки закріплені в кримінально-правових нормах.

Аналізуючи зазначені визначення варто звернути увагу на те, що реалізація кримінального законодавства має *правомірний характер*, оскільки здійснюється в межах кримінально-правових норм. Правомірна поведінка суб'єктів права означає, що будь-які вчинки учасників суспільних відносин повинні бути засновані на правових приписах або бути такими, що не заборонені ними. Мають рацію О.М. Литвинов та І. І. Митрофанов в тому, що будь-які правові феномени, у тому числі права й обов'язки суб'єктів права реалізуються лише в правовідносинах [5, с. 87].

Однак це не означає, що у разі вчинення певним суб'єктом протиправних дій, наприклад, злочину не відбувається реалізація кримінального законодавства. Навпаки правомірна реалізація кримінального законодавства є своєрідною реакцією на неправомірні дії в межах кримінально-правових відносин. У зв'язку з цим заслуговує на

увагу твердження про те, що правопорушення в даному випадку є результатом процесу самореалізації, а норма права не реалізована, а порушена [10, с. 12]. Тобто порушення кримінально-правових норм ніяк не є реалізацією кримінального законодавства, однак такий юридичний факт якраз і спричиняє запуск механізму реалізації кримінального законодавства.

У теорії кримінального права відсутні не лише ґрунтовні визначення реалізації кримінального законодавства, але й кримінально-правових норм. Водночас окремі вчені пропонують визначення реалізації забороняючих кримінально-правових норм. Зокрема Н. П. Ждиняк стверджує, що реалізація забороняючих кримінально-правових норм – це форма дії, прояву їх якісних властивостей спрямованих на досягнення певного результату [2, с. 300–306]. Безумовно реалізація кримінально-правової норми як і кримінального законодавства в цілому повинна мати певний результат, який залежить від виду таких норм у межах того чи іншого кримінально-правового інституту.

Таким чином, реалізацію кримінального законодавства можна визначити як втілені у життя, визначених кримінально-правовими нормами, правил поведінки у формі правомірних діянь суб'єктів кримінально-правових відносин.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

2. Ждиняк Н. П. «Реалізація» та «застосування» забороняючих кримінально-правових норм: співвідношення понять. *Форум права*. 2012. № 1. С. 300–306. URL : <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2012-1/12gnpcr.pdf>.

3. Коломієць Ю. Ю. Функції кримінально-правової ідеології. *Кримінальне право в умовах глобалізації*: матеріали міжнар. наук-практ. конф. (Одеса, 25 травня 2018 р). Одеса, 2018. С. 118–120.

4. Литвинов А. С. Механизм и формы реализации норм уголовного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :12.00.08. Москва, 2012. 28 с.

5. Литвинов О. М., Митрофанов І. І. Методологічні підходи до вирішення проблем функцій норм кримінального права. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2017. № 2 (16). С. 81–91.

6. Пендюра М. М. Теорія держави і права: навч. посіб. К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. 304 с.

7. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Київ : Атіка. 2001. 176 с.

8. Руднева О. М., Ярмиш О. Н. Правова політика України: стан, проблеми концептуалізації та підвищення ефективності (аналітична доповідь). *Правова політика України: концептуальні засади та*

механізми формування: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.). Київ, 2013. С. 6–26.

9. Скакун О. Ф. Теория государства и права. Харків: Консум, 2000. 704 с.

10. Фалькина Т. Ю. Формы реализации права и механизм их осуществления : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Нижний Новгород, 2007. 25 с.

Корольчук Віктор Володимирович,

провідний науковий співробітник відділення організації наукової діяльності перемінного складу відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Анотація. Розкриті теоретико-методологічні, нормативно-правові аспекти дослідження дискримінації. Запропоновано заходи запобігання дискримінаційним проявам.

Ключові слова: дискримінація, запобігання дискримінації, антидискримінаційне законодавство.

Summary: The theoretical and methodological, regulatory and legal aspects of the study of discrimination are revealed. Measures to prevent discriminatory manifestations are proposed.

Keywords: discrimination, prevention of discrimination, anti-discrimination legislation.

Принципи рівності прав та можливостей є одними з основних у системі забезпечення прав людини. Забезпечення принципів рівності та недискримінації сприяє належній реалізації та користуванню всіма правами людини та іншими правами, встановленими законом. Порухення прав людини та інших прав, встановлених законом, ведуть до порушення принципів недискримінації. Найчастіше дискримінації піддаються представники груп меншин, групи осіб чи окремі особи, які є носіями певних ознак. В Україні дискримінації найчастіше зазнають особи або групи осіб за такими ознаками:

1) раса, національна або етнічна приналежність, належність до національних меншин;

2) належність до біженців, осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, а також інших уразливих категорій мігрантів;

3) релігійні переконання та інші вірування, належність до теїстичних громад;

4) стать;

5) сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність;